Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Journal of Uludag University Faculty of Education
e-ISSN: 2667-6788
2021; 34(2); 855-891
https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad

İLKÖĞRETİM SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYADA KULLANDIĞI (ALINTI) KELİMELER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Şükrü BAŞTÜRK[1], Emin ÇIĞ[2]

Makale Bilgisi
Araştırma Makalesi
DOI: 10.19171/uefad.850277
Makale Geçmişi:
Başvuru 30.12.2020
Kabul 09.04.2021
Anahtar Kelimeler:
Sosyal medya,
Türkçe kelime,
Alıntı kelime.

Özet

Bu araştırmada ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sosyal medya uygulamalarında kullandığı kelimeleri tespit etmek amaçlanmıştır. Bunun için 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Balıkesir'deki bir devlet okulunda öğrenim gören 102 8. sınıf öğrencisi arasında bir araştırma yapılmıştır. Bu öğrencilerden "Hangi sosyal medya hesaplarını kullanıyorsunuz, Kullandığınız sosyal medya hesaplarında vaktinizi nasıl geçiriyorsunuz, Sosyal medyada neler yapıyorsunuz?" sorularına kompozisyon yazarak bir ders saatinde cevap vermeleri istenmiştir. Ayrıca öğrencilerin kullandığı -alıntı- kelimeler tespit edildikten sonra öğrencilere bu kelimeler okutularak öğrencilerin bu kelimeleri Türkçe mi yoksa kaynak dildeki gibi mi okudukları tespit edilmiştir. Sosyal medyada gençlerin kullandığı kelimelerin araştırıldığı bu nitel araştırma, durum çalışması olarak desenlenmiştir. Bu araştırmada öğrencilere yazdırılan kompozisyonlar, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiş ve öğrencilerin sosyal medya kanallarında kullandığı kelimeler tespit edilmiş ve bu kelimeler şekil bilgisi açısından bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu araştırma sonucunda 8. sınıf öğrencilerinin internet ve sosyal medya uygulamalarında 155 kelime kullandığı tespit edilmiştir. Bu kelimelerin bir kısmının alıntı, bir kısmının Türkçe, bir kısmının ise Türkçeleşmiş alıntı kelime olduğu görülmüştür. Öğrencilerin alıntı kelimelerin tamamını İngilizcedeki sesletim özellikleriyle telaffuz ettikleri, 26 alıntı kelimeyi basit isim olarak kullandıkları, 12 alıntı kelimeye Türkçe yapım ekleri ekleyerek onlardan 1 yeni isim, 11 yeni fiil türettikleri, 38 alıntı isme Türkçe fiil ekleyerek birleşik fiiller meydana getirdikleri, 4 kelimede ise bir alıntı kelimeyle bir Türkçe ismi bir araya getirerek birleşik isim oluşturdukları, dilimizde hâlihazırda kullanılmakta olan toplam 75 kelimeye ise TDK Güncel Türkçe Sözlükteki anlamlarının dışında yeni anlamlar kazandırdıkları tespit edilmiştir. 11 birleşik fiilde de at- fiilinin asıl fiil özelliğinden uzaklaşarak yardımcı fiil işleviyle kullanıldığı tespit edilmiştir.

AN EVALUATION ON THE BORROWED WORDS THAT EIGHTH GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS USE IN SOCIAL MEDIA

Article Information
Research Article
DOI: 10.19171/uefad.850277
Article History:
Received 30.12.2020
Accepted 09.04.2021
Keywords:
Social media,

Abstract

This qualitative case study aimed to discover the words that 8th graders use in social media. Therefore, in the 2019-2020 academic year, research was conducted among 102 participants studying at a public school in Balıkesir. Participants were requested to write an essay in class about the platforms they use, the way they spend their time, and their regular activity. During analysis, additional findings about the words participants were using is also discovered whether they pronounce them in Turkish or their native language.

[1] *Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, basturk@uludag.edu.tr, OrcID: 0000-0002-8319-9507*
[2] *Yüksek Lisans Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, e-posta, eminjr@hotmail.com OrcID: 0000-0002-8199-0194*

Turkish word,
Borrowed words.

The research data were analyzed with content analysis technique, and the identified words are classified in accordance with morphology. In conclusion, it was discovered that 8th graders use 155 words in web and social media, which also encapsulates some quotes, Turkish and Turkish phrases. Students pronounced all the quoted words with their pronunciation features in English, used 26 excerpted words as simple nouns, added one new noun and 11 new verbs from them by adding Turkish construction suffixes to 12 excerpted words, they formed compound verbs by adding Turkish verbs to 38 excerpted nouns, and one in 4 words. It was discovered that they created a unified name by combining a Turkish name with a quote word, which gave new meanings to 75 words that are different to their counterparts in TDK dictionary. Additionally, in 11 compound verbs, the verb *at-* moves away from the original verb feature and is used with auxiliary verb function.

Kaynakça Gösterimi: Baştürk, Ş., & Çığ, E. (2021). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal medyada kullandığı (alıntı) kelimeler üzerine bir değerlendirme. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34*(2), 855-891. https://doi.org/10.19171/uefad.850277

Citation Information: Baştürk, Ş., & Çığ, E. (2021). An evaluation on the borrowed words that eighth grade primary school students use in social media. *Journal of Uludag University Faculty of Education, 34*(2), 855-891. https://doi.org/10.19171/uefad.850277

1. GİRİŞ

Dil, insanlar arası iletişimin en temel aracı ve insana ait olan her türlü araç, duygu, düşünce ve yaşam biçimini kelimeler vasıtasıyla anlatan ve aktaran yegâne yapıdır. "Bu yapı insana sınırlı sayıdaki ögelerle sayısız anlatım olanakları sağlamakta, bir doğal dili, düşünülen her şeyi anlatabilen bir niteliğe kavuşturmaktadır (Aksan, 2017, s. 18)". Dilin varlığı insanı, insan kılmıştır. İnsan; ortaya çıktığı ilk andan günümüze kadarki tarihsel yolculuğunda ulaşılan her başarının, kurulan her medeniyetin, parlayan her kültürün sadece bir sonraki nesle aktarılmasındaki payı üzerinden dahi olsa dilin hakkını teslim edecek olursa, yaşadığımız dünyayı dilimize borçlu olduğumuzu görecektir. "Toplumda madde ve kavram olarak var olan her şey dilde de vardır. Kültürel ve tarihî miras, ancak dil aracılığıyla yeni kuşaklara aktarılır. Dil, kültürel muhtevanın bir ansiklopedisi, hazinesi ya da sözlüğü gibidir (Güvenç, 1979, s. 112)". Dili öncesinde yaratma, sonrasında da kullanma becerisi, insanın diğer bütün türlerden ayrılmasına ve dünyanın hâkim türü olmasına imkân sağlamıştır.

1.1. Dil Kültür İlişkisi

Kültürün koruyuculuğunu ve taşıyıcılığını yapan en temel varlık dildir. Aynı zamanda dil, toplumun yaşadığı çağ içindeki özelliklerini yansıtan ve nesiller arasında köprü kuran bir

araçtır. Bu nedenle her kuşak kendi söz dağarcığıyla doğar ve kuşağın ortaya çıkardığı yeni bilimsel buluşlar ve teknolojik icatlar kuşakla beraber yeni kelimelerin (neolojizm) ortaya çıkmasına neden olur. "Her doğan yeni kuşakla birlikte eski kuşağın kullandığı bazı kelimelerin kullanımı azalır ve zaman içerisinde bu kelimeler unutulur, hatta yeni kuşak tarafından bilinmez (Şafak ve Bilginsoy, 2019, s. 127)". Diğer diller gibi Türkçe de günümüzdeki şeklini alana kadar birçok aşamadan geçmiştir. Tarihî süreç içinde yaşanan ve toplumsal hayatta değişimlere yol açan teknolojik, sosyolojik, kültürel ve bilimsel değişimlerin dile yansıması nedeniyle dilimizdeki bazı kelimeler insanların hafızasından silinmiş, bazılarının yerine yenileri türetilmiş, kimi zaman da kelime anlam daralmasına uğrarken, kimi zaman da anlam genişlemesine uğramıştır. Bazı kelimeler, iyi durumlar için kullanılmak yerine kötü anlamlar kazanmış; bazen de tam tersi gerçekleşmiş ve kötü anlamda kullanılan bazı kelimeler anlam iyileşmesine uğramıştır.

Zaman içerisinde farklı dilleri konuşan toplumlar arasında etkileşimin artması dile yabancı dillerden kelimeler girmesine de neden olmuş; hatta kültürel olarak istilaya uğrayan toplumların dilleri de o dili konuşan insanlarla beraber ortadan kaybolmuştur. Bu nedenle insanlık tarihi adeta tarihten silinen toplumlar ve unutulan diller mezarlığıdır.

Dilin doğal bir gizli antlaşmalar sistemi olmasının sonucu olarak farklı toplumlarla birlikte farklı diller de doğmuştur. Tarihin çeşitli dönemlerinde toplumlar arası ilişkilerin de artması nedeniyle ortak bir dil yaratma çalışmaları yapılmıştır. Bu düşünce doğrultusunda ilk defa 16. yüzyılda Muhyî-i Gülşeni tarafından "Bâleybelen" dili ortaya atılmıştır. Daha sonrasında farklı zamanlarda Volapük, Esperanto, İdiom Neutral ve İdo dilleri meydana getirilmiştir. Ancak bu çalışmalar toplumlar tarafından kabul görmemiş ve ortak dil yaratma çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu dillerin toplumlar tarafından kabul görmemesinin temelinde bireyin iç dünyasında hissettiklerini ve kendiyle konuşmalarını sese dönüştürmeden önce meramını başkaları tarafından da anlaşılacak şekle dönüştürme mecburiyetinin dışardan baskı kabul etmemesi yani bir başka deyişle toplumların kullandıkları dilin kurallarının

kendiliğinden ortaya çıkmasında ve dillerin içindeki suni unsurların toplum tarafından benimsenmemesinde yatar.

Dil ile kültür arasında güçlü bir bağ vardır. Toplumlar; ticaret, savaş, göç, kitle iletişim araçları, sosyal medya, eğitim faaliyetleri vb. sebeplerle birbirlerini etkilemekte ve değiştirmektedir. Bunun sonucunda da toplumların hem birbirlerinin dillerinden ve kültürlerinden etkilenmeleri hem de birbirlerinden kelime alışverişi yapmaları kaçınılmaz bir hâl almaktadır (Ergene, 2011). Kısacası nasıl ki iki komşunun birbirinden bir fincan yağ, bir bardak tuz istemesi doğalsa, iki komşu dilin birbirinden kelime alıp vermesi de doğaldır. Ancak günümüzde özellikle iletişim araçlarının hızlı bir şekilde gelişimi ve aynı uygulamanın tüm dünyada kullanılmasıyla artık sadece komşu kültürler arasında değil neredeyse dünya üzerindeki tüm kültürler arasında bir etkileşim yaşanmakta, dolayısıyla da dilleri arasında kelime alış-verişi olmaktadır.

Tarihin farklı zamanlarında denenen suni bir ortak dil yaratma çalışmalarının başarısızlığa uğraması, ekonomik, sosyal, kültürel veya askerî olarak çağına yön veren toplumların dillerinin ortak dil olarak kabul edilmesi düşüncesine evrilmiştir. Ortak dil çabalarının ne kadar başarılı olacağı tartışmalı olsa da kültürel ve teknolojik olarak dönemine yön veren veya başka bir deyişle diğer medeniyetleri kültürel, teknolojik veya ekonomik olarak etkisi altına alan medeniyetlerin dillerinin diğer dillere daha fazla kelime verdiği reddedilemeyecek bir gerçektir. Türkçe de ilk zamanlarından bugüne gelene kadar geçtiği aşamalarda çeşitli olayların da etkisiyle birçok kültürle etkileşim hâlinde olmuş ve bu etkileşim sonucunda başka dillere hem pek çok kelime vermiş hem de o dillerden kelime almıştır. Bu bağlamda Türkçenin bilinen ilk yapıtlarından olan Göktürk Yazıtlarına bakıldığında çok arı bir dille yazılmış oldukları görülmektedir. Ancak 11. yüzyıldan itibaren İslamiyet'in ve İslam kültürünün etkisine giren Türk halklarının dillerinde Arapça ve Farsçanın etkisi artmıştır. Eğitim sistemini tamamen Arapça olacak şekilde inşa eden ve Arapçayı bilim dili olarak kabul eden pek çok Türk devleti Arapça eğitimine dönemlerindeki Arap devletlerinden ve diğer

Müslüman topluluklardan daha faza önem vermiştir. Medrese eğitiminin Arapçaya dayanması, bilim ve devlet adamlarının Arapçaya hakimiyetlerine göre toplumda ağırlık ve saygınlığının olması, Müslümanlığı kabul eden Türklere dinin öğretilerinin yeterince anlatılabilmesi için Arapçanın çok gerekli olması ve benzeri sebepler, Arapçanın asırlarca önemini korumasına neden olmakla kalmamış, aynı zamanda Arapçanın Türkçe üzerinde derin etkiler bırakmasına sebep olmuştur (Dursunoğlu, 2014).

Alıntı kelimelerin dile girmesi nedeniyle dilde oluşan bu yabancı dil baskısına zaman zaman tepkiler de doğmuştur. 11. yüzyılda Kâşgarlı Mahmud'un Dîvânu Lugâti't-Türk'ü, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanmışsa da Türkçe üzerinde hissedilmeye başlanan Arapça baskısına karşı duyulan bir tepkinin ürünüdür. Beylikler döneminde Karamanoğlu Mehmet Bey, 15 Mayıs 1277'de çıkardığı fermanıyla herkesin Türkçe konuşmasını buyurmuştur ancak bu çıkış istenen sonuçları doğurmamış ve Türkçe üzerindeki Arapça ve Farsça baskısı giderek artmıştır. Bir taraftan İslamiyet'in etkisiyle gerçekleşen bu baskı devam ederken bir taraftan da Anadolu'nun yurt edinilmesiyle karşılaşılan yeni millet ve kavimlerin dil ve kültürlerinden etkilenilmeye başlanması Türkçeye yeni alıntı kelimelerin de girmesine neden olmuştur. 11. yüzyılda Doğu Anadolu'ya yerleşilmesiyle birlikte Bizans İmparatorluğu içinde yaşayan Rum ve Ermenilerden birçok kelime dilimize girmeye başlamıştır. Böylece göçebe hayatta bulunmayan birçok eşya ve kavramın adı dilimize bu milletlerin dillerinden geçmiştir. 14. yüzyılda Osmanlı Devletinin kurulmasıyla Rumeli'ye geçiş sonucu bu ve bunu takip eden yüzyıllarda Sırplar, Slavlar, Macarlar, Cermenler ve Romenlerle; Karadeniz ve Akdeniz kıyılarına ulaşılınca Cenevizliler, Venedikliler, Portekizliler ve İspanyollarla karşılaşılmıştır. Bütün bu kavim ve milletlerden, dilimize kelimeler girmiştir. Gemicilik ve ticaretle ilgili birçok kelime, Ceneviz ve Venedikliler ile olan ilişkiler sonucu İtalyancadan alınmıştır. Yahudilerin İspanya'dan Osmanlı Devletine göç etmeleri sonucu 16. yüzyıldan sonra tıp ve ticaret alanlarında İspanyolca ve İtalyanca birçok kelime dilimize geçmiştir. Aynı yüzyılda kapitülasyonlar dolayısıyla Fransa ile kurulan ilişkiler sonucunda bu dilin Türkçe

üzerinde ciddi etkileri ortaya çıkmaya başlamıştır. Günümüzde ise İngilizce, sadece Türkçeyi değil dünya üzerindeki bütün dilleri etkisi altına almış, adeta diğer tüm dillerin varlığını tehlikeye sokan kültürel bir güce ulaşmıştır.

"Dil zenginliğimizi anlamak bakımından, ulusal kültürümüzün kaynaklarını görebilmek için kültür sınırlarımızın bilinmesi gerekir ama Coğrafya haritalarındaki ulusal sınırların belirgin olmalarına karşın kültür haritalarındaki sınırlar kesin değildir. Kültür değişmesi ise bir uyum göstergesidir. Kültürler zaman içerisinde çevreye uyum sağlarlar (Tosun, 2005, s. 140)". Şartlar değiştikçe yeni ihtiyaçlar ortaya çıkar. Bunun sonucu olarak da dile yeni kelimeler kazandırma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Burada ise dilin en kısa ve kolay yoldan anlatma çabası ile devreye ödünçleme girer. "Dillerin kavramları işaretlerken başvurdukları yollardan biri olan ödünçleme, birbirleriyle dinî, ticari, coğrafi vb. alanlarda etkileşim hâlinde olan milletlerin yeni bir kavramla karşılaştıklarında her zaman başvurdukları öncelikli yollardan birisidir (Çoban ve Alyılmaz: 2019, s. 41)". "Bir başka dilden öge alma; çeşitli siyasal, toplumsal, kültürel, ekonomik vb. nedenlere dayanan ödünçleme, sesbirim, kelime, biçimbirim ve söz dizimi düzeylerinde olmak üzere dilin her düzeyinde görülebilir (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011, s. 199)". Türk toplumunun göçebe kültürden yerleşik hayata geçerken yaşadığı hızlı kültür değişimi ve etkileşim içinde bulunduğu toplumlarda karşısına yeni çıkan kelimelerin hâli hazırda kullanılıyor olmasıyla Arapça, Farsça, Rumca, Ermenice ve İtalyanca kelimelerin Türkçede kendine yer bulmasını sağlamıştır. Dilimize alıntılanan kelimeler dönemlerine göre şu başlıklar altında toplanabilir: 1. Eski Türkçe dönemi 2. Karahanlı Türkçesi dönemi, 3. Beylikler dönemi, 4. Kıpçak dönemi, 5. Osmanlı Devleti dönemi, 6. Tanzimat dönemi, 7. Cumhuriyet dönemi (Çoban, 2020). "Fransızca da Türk toplumu için çağdaşlaşma sürecinde saygın bir bilgi kaynağı olarak azımsanmayacak oranda alıntının yapıldığı bir dildir ve bazı Fransızca alıntılar, kendi dil yapılarıyla Türkçede yeni kullanımlara, örneksemelere yol açmıştır (Öner, 2010, s. 483)".

Yazı dilimize özellikle Fransızcadan alıntılanan kelimeler, Fransızca yazımıyla değil sesletim şekliyle Türkçenin bazı ses özelliklerine de uydurularak station-istasyon, conducteur-kondüktör, maquillage-makyaj, cure-dent-kürdan, buffet-büfe, baggage-bagaj, plaque-plak, cassette-kaset yerleşmiştir. Bunun sebebi irdelendiğinde özellikle Tanzimat Döneminden itibaren dilimize girmeye başlayan alıntı kelimelerin öncelikle konuşma diline girmesi ve Osmanlı devletinde Arap alfabesinin kullanılmasından, ayrıca toplumun büyük kesiminin okuma-yazma bilmemesinden kaynaklanan sebeplerle konuşma diline giren bu kelimelerin yazı diline girerlerken Fransızca telaffuzun Türk alfabesiyle yazılmış şekilleriyle dilimize yerleştiği görülecektir.

Dünya üzerindeki bütün diller birbirlerinden kelime alır ve birbirlerine kelime verirler. Ancak yabancı dillerden kelime alınırken tehlike arz eden durum kelime alınması değil, kelimeyle birlikte o dile ait söyleyiş ve söz dizimi ile ilgili kuralların da beraberinde dile girmesidir. Her dilin kendi ses ve söz dizimi kuralları vardır. Ancak yabancı dillerin etkisiyle; dile, kelime dışındaki bu yapıların da alınması kuşaklar arasındaki iletişimi ve kültür aktarımını sekteye uğratarak toplumların geçmiş ve gelecekleri arasındaki bağlantıyı koparır ve toplumların geleceğini tehlikeye atar.

Günümüzde teknolojik gelişmeler ve kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte toplumlar arası iletişim hiç olmadığı kadar artmıştır. "Teknolojik bir ürün kendisi ile birlikte ürünü meydana getiren parçalar ve ürünün oluşturulmasındaki aşamalarla ilgili kelimeleri de beraberinde getirmektedir. Her gelen ürün beraberinde yüzlerce kelimeyi de dilimize taşımaktadır. Bu durum bugün tahammül edilemez bir boyuta ulaşmıştır (Alyılmaz, 1997, s. 36)". Özellikle son yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmelerle zenginleşen ve kültürel anlamda da kendini tüm dünyaya pazarlayan Amerika, İngilizceyi ortak bir dil konumuna getirmeye çalışmaktadır. 20. yüzyılda yeni bir sanat olarak ortaya çıkan sinema tüm dünyaya bu anlamda Amerikan kültürünü üstün bir kültür ve dolayısıyla İngilizceyi de üstün bir dil olarak göstermiştir. Zaman içerisinde kendi kültürüne sahip çıkamayan toplumlar; önceleri sinema,

günümüzde de internetin güçlü etkisiyle teknolojik ve ekonomik olarak en güçlü ülke durumunda bulunan Amerika'nın kültür işgalini yaşamaktadırlar. Kitle iletişim araçlarının hızlı değişimi ve gelişimi sonucunda alıntı kelimelerin kullanılması özentisinde büyük bir artış yaşamıştır. "Yabancı dillere ait kelimelerin Türkçede kullanılması âdeta bir moda hâline gelmiş ve bu moda hızla yayılmaktadır. Özel televizyon kanalları ve radyo isimlerinin hemen hemen hepsi alıntıdır (Güllüdağ, 2012, s. 51)".

Sinemayla başlayan, evlerde televizyonun başköşeye kurulmasıyla hızlanan ve bilgisayar ile internet devrimiyle beraber yeni bir boyuta taşınan bu kültür istilası; günümüzde bilgisayarların yaptığı her işi kolaylıkla yapan akıllı telefonların ve onların içinde âdeta bizi kendisine tutsak eden sanal bir dünyanın kapılarını açan sosyal medya uygulamalarının daha ilkokula yeni başlayan çocukların bile elinde görülmeye başlanmasıyla engellenemez bir noktaya ulaşmıştır. Kültür istilasını kolaylaştıran etmenlerden en önemlisi teknolojinin hızlı ve öngörülemez gelişimidir. Seksenlerde doğan bir bireyin gençliğinde sahip olmayı en çok arzulayacağı teknolojik alet walkman olacaktır. Japon Sony firması tarafından 1979 yılında piyasa sürülen taşınabilir ve kişisel müzik dinleme aygıtı olarak tanımlayabileceğimiz "walkman" tüm dünyada müzik dinleme tecrübesini kişiselleştirmiş ve farklı bir noktaya taşımıştır. Sinema ve televizyonlarda gösterilen reklamlar sayesinde ülkemizdeki özellikle genç yaştaki insanların rüyalarını süsleyen walkman dilimize ve kültürümüze de walkman olarak yerleşmiştir. TDK'nin sonradan walkman kelimesi yerine bulduğu yürürçalar kelimesi toplum tarafından kabul görmemiştir. Teknolojinin insanlık tarihi boyunca hiç görülmedik bir hızla ilerlemesi, bir zamanlar herkesin rüyalarını süsleyen walkmanin gelişen teknolojiye ayak uyduramaması nedeniyle unutulan kelimeler mezarlığında yürürçalar kelimesinin yanına gönderilmesiyle sonuçlanmıştır. 2000 ve sonrasında doğan çocuklarının zihninde walkman kelimesi için ya herhangi bir çağrışım yoktur ya da walkmani babalarının eski bir oyuncağı olarak görmektedirler. Walkmanin yerini alan ipod o kadar bile uzun ömürlü olamamış, akıllı telefonların hayatımıza girmesiyle beraber yerini iphone ve türevlerine bırakmıştır. Hatta

günümüzde insanlar bir kaset, cd ya da mp3 satın almak yerine dijital çevrimiçi müzik platformlarına (Spotify, Apple Music, Youtube vb.) üye olarak müzikleri doğrudan internet üzerinden dinlemektedirler.

Teknolojinin hızlı ilerlemesi bir taraftan insanların hayatını kolaylaştırdığı için elbette çok faydalı olmuştur. Ancak bu ilerlemeyle beraber gündelik yaşamın da hızla değişimi millî kültürlerin korunmasını güçleştirmektedir. Teknolojiye ayak uyduramayan ancak kültürü gelecek nesillere aktarma görevini üstlenen aile büyüklerinin bilgilerinin güncel dünyada bir karşılığının bulunmaması ve genç nesillerin kontrolsüz bir şekilde teknolojiyle ve özellikle internetle baş başa bırakılması gençlerin kendi kültürlerini öğrenme fırsatını bulmasının önüne geçmiş, hatta daha da tehlikeli olarak kendi kültürlerini Amerikan kültürü karşısında "ezik" bulmalarına, onların kendi kültürlerine yabancılaşan ve bunun sonucunda da yozlaşan bireyler hâline gelmelerine neden olmuştur.

Günümüzde facebook, twitter ve instagram gibi sosyal medya uygulamalarının toplumun hayatına hızlı bir giriş yapmasıyla birlikte teknolojinin millî kültür ve dil üzerindeki baskısı giderek artmaktadır. Doğrudan bu yazının konusu olmamakla birlikte "Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir." hadisini ülkü edinen Türk toplumunun, yemek yediği her sofranın fotoğrafını çekerek sosyal medyada paylaşması bu hızlı kültürel değişimin göstergesidir. Sosyal medya platformlarında kullanıcıların gönderilerinin beğenilip beğenilmemesi, yorum yapılabilmesi, birbirlerine cevap verebilmesi olanaklarının bulunması bazı kullanıcılar arasında zaman zaman gizli, zaman zaman açık bir rekabetin başlamasına da sebep olmuştur. Ayrıca bireyler sosyal medya fenomenlerinin hayatına özenerek onların sahip olduklarına sahip olma arzusu ve kendi hayatlarını küçümseme dürtüsüne girerek kendilerini bir mutsuzluk sarmalına sokabilmektedirler. Stanford Ördek Sendromu olarak adlandırılan bu durum özellikle gençlerimizi tehdit etmekte ve onları fenomen olma arzusuyla yanlışlara sevk edebilmektedir. Sosyal medya adeta beğenilerin, kıskançlıkların, düşmanlıkların, güldürü unsurlarının, farklı olduğunu belli etme çabalarının bir yarış pisti hâline gelmektedir. Bireyler kendilerini zaman

zaman daha fazla beğeni almak ya da daha farklı hatta en farklı olduklarını göstermek veya zenginliklerini, mutluluklarını, zekâlarını kanıtlamak uğruna kazananı olmayan ancak katılan herkese ödül olarak mutsuzluk, yetersizlik ve yalnızlık ödüllerinin verildiği bir yarışmanın içinde bulmaktadır. Ayrıca sosyal medya uygulamalarının sayısının artması, farklı kuşakların farklı uygulamalar kullanmasına da neden olmaktadır. Sosyal medya devrimini başlatan facebook, 2006 yılından itibaren gençler arasında yaygınlaşmaya başladıktan sonra 2012 yılından itibaren yerini ailenin büyüklerinin de facebooğu keşfetmesi nedeniyle yavaş yavaş instagrama bırakmıştır. Genç nesiller; anne, babaları hatta ailenin yaşlı fertleriyle aynı uygulamayı kullanmak istememişlerdir. Yaşı ellinin üzerinde olan insanların bilgisayar ve telefonu kullanırken zorluk yaşamaları, gençler neredeyse on parmak klavye kullanırken daha yaşlı insanların bilgisayar ve telefonda yazı yazarken tek parmakla ve oldukça yavaş bir hızla klavyeyi kullanmaları gençler için zaman zaman alay konusu da olmaktadır. Teknolojinin hızlı ilerlemesi ve daha yaşlı kuşakların buna hızlı uyum sağlayamaması, onların genç kuşaklar tarafından beğenilmemesine, onların tavsiyelerine gençler tarafından kıymet verilmemesine neden olmaktadır.

Sosyal medyanın toplum hayatına çok hızlı bir şekilde girmesinin diğer dillerdeki gibi Türkçe üzerinde de olumsuz etkileri olmaktadır. Sosyal medya uygulamaları ile ilgili bazı kavram ve terimler dilimize İngilizcede olduğu gibi girerken bazı Türkçe kelimeler ise bugüne kadar kullanılmadıkları yeni anlamlar kazanmıştır. Ayrıca bazı Türkçe kelimeler, alıntı kelimelerle birleştirilerek ya da alıntı kelimelere Türkçe yapım ekleri eklenerek onların Türkçeleşmelerinin önü açılmıştır. Dilimize daha önceki yıllarda giren Fransızca kelimeleri Türkçenin okunduğu gibi yazılma kuralına uydurma çabası ise günümüzde dilimize giren İngilizce kelimelere neredeyse hiç uygulanmamaktadır. Sosyal medyada kullanılan bazı Türkçe kelimeler ise sözlük anlamlarının dışında tamamen farklı bir anlam kazanarak kullanılmaya başlamıştır.

1.2. Amaç

Bu çalışmadaki amaç, sosyal medya aracılığıyla dilimize giren ve Türkçeleşmeye başlayan alıntı kelimeler ile sosyal medyadaki kullanımları nedeniyle yeni anlamlar kazanan Türkçe kelimeleri tespit etmek ve onları sınıflandırmaktır. Bu genel amaç kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- İlköğretim 8. sınıf öğrencileri sosyal medyada kaç alıntı kelime kullanmaktadır?
- Kullandıkları -alıntı- kelimeler alıntılandığı dilin yazım kurallarına göre mi yoksa Türkçenin yazım kurallarına göre mi yazılmıştır?
- Öğrencilerin kullandıkları kelimeler Türkçe Şekil Bilgisi bakımından nasıl bir görünüm sergilemektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Balıkesir'deki bir devlet okulunda öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin internet ve sosyal medya aracılığıyla alıntıladıkları ve yeni anlamlar kazandırdıkları kelimelerin araştırıldığı bu nitel araştırma, durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışması, gerçek yaşamın güncel bağlam ya da ortam içerisindeki bir durumun araştırılmasıdır (Creswell, 2016). Durum çalışmalarının amacı bir ya da birkaç durum hakkında derinlemesine bilgi sağlamak ve anlayış geliştirmektir (Gliner, Morgan ve Leech, 2015).

Bu çalışma için Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurullarından (oturum tarihi: 27 Temmuz 2020, oturum sayısı 2020-05) gerekli izin alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılında Balıkesir'deki bir devlet okulunda öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinden 102'si ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Bunun nedeni seçilen öğrencilerin söz konusu devlet okulunda öğrenim görmesi dolayısıyla kolay ulaşılabilir

durumda olmaları ve çalışma için gönüllü olmalarıdır. "Bu örnekleme türü, araştırma yapılacak birey ya da grupların araştırma sürecine dâhil edilmesinin daha kolay ya da bunlara daha kolay ulaşılabilir olmasıyla ilişkilidir (Ekiz, 2009, s. 106)". Çalışmaya gönüllü olarak katılan 8. sınıf öğrencilerine isimlerinin anonim kalacağı araştırma başlamadan önce belirtilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Sözü edilen tespit ve sınıflandırmanın yapılabilmesi için Balıkesir'deki bir devlet okulunda öğrenim gören 102 8. sınıf öğrencisine, "*Hangi sosyal medya hesaplarını kullanıyorsunuz? Kullandığınız hesaplarda vaktinizi nasıl geçiriyorsunuz? Sosyal medyada neler yapıyorsunuz?*" soruları yöneltilmiş ve bu sorulara cevap veren bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin soruları daha rahat cevaplaması ve onların günlük hayatına girmiş kelimeleri daha güvenilir bir şekilde tespit edebilmek için sorulara verdikleri cevapların paylaşılmayacağı ve yazdıklarının anonim kalacağı belirtilmiştir.

2.4. Veri Analizi Tekniği

Veri analiz tekniği olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. "İçerik analizinde temel amaç, toplanan tüm verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde genellikle tümevarımcı bir mantık tercih edilir (Çepni, 2018, s. 200)". "Nitel araştırmalardaki güvenirlik tanımı nicel araştırmalardan biraz daha farklıdır. Nitel araştırmalarda dış geçerlilik nicel araştırmalarda olduğu gibi sonuçların genellenebilirliğine bağlıdır (Büyüköztürk ve diğerleri 2019, s. 264)". Bu nedenle Sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle dilimize yeni giren alıntı kelimeler ve dilimizde var olan ancak mevcut anlamlarının dışında yeni anlamlar kazanan kelimeler, öğrencilerin sosyal medya kullanımı ile ilgili yazdığı kompozisyonları içerik analizi yöntemiyle taranarak tespit edilmiş ve veriler kodlanırken daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama tekniğine uygun olarak kelimeler şekil bilgisi özelliklerine göre sınıflandırılmıştır.

3. BULGULAR

Aşağıdaki tablolarda birinci sütunda sosyal medyada kullanılan kelimeler, ikinci sütunda bu kelimelerin anlamı, üçüncü sütunda eğer varsa bu kelimelerin sozluk.gov.tr internet sitesindeki -*TDK Güncel Türkçe Sözlük, Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü, Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu, Bilgisayar Terimleri Karşılıklar Kılavuzu ve Bilişim Terimleri Sözlüğü*- anlamı, dördüncü sütunda alıntı kelimenin konuşma dilindeki karşılığı, beşinci sütunda ise eğer alıntı kelimenin Türkçe sözlüklerde ve konuşma dilinde karşılığı yoksa ya da konuşma dilindeki karşılığı uygun görülmemişse önerilen Türkçe karşılığı yer almaktadır. Ancak tablolardaki bütün alıntı kelimelere Türkçe karşılık önerilmemiş sadece bizim karşılık bulabildiğimiz alıntı kelimelere karşılık önerilmiştir. Bu nedenle her tabloda alıntı kelimeye önerilen Türkçe karşılık sütunu yoktur. Dilimizde var olan ancak anlam genişlemesi yoluyla yeni anlam kazanan kelimelerde ise iki sütun hâlinde sosyal medyadaki anlamı ve Türkçe sözlükteki anlamı verilmiştir.

3.1. İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medyada Kullandığı (Alıntı) Kelimeler

3.1.1. İsimler

3.1.1.1. Basit İsimler

3.1.1.1.1. Türkçeye Yeni Giren Basit İsimler

Son yıllarda sosyal medya uygulamalarının toplumumuzda kullanımının artmasıyla birlikte Türkçeye yeni giren alıntı kelime sayısı da artmıştır. Buradaki basit isimler kelimenin Türkçe yapım eki alıp almamasına göredir.

Tablo1

Türkçeye Yeni Giren Basit İsimler

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Konuşma Dilindeki Türkçe Karşılığı	Önerilen Türkçe Karşılığı
1. admin	sosyal medya uygulamalarında grupların veya kurum ve kuruluşların hesaplarını yöneten her bir kişi.	-	yönetici	-

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Konuşma Dilindeki Türkçe Karşılığı	Önerilen Türkçe Karşılığı
2. bio	instagramda kişinin paylaştığı tüm fotoğrafların bir arada görülebildiği ve kendisiyle ilgili bilgilerin bulunduğu internet sayfası	-	-	biyografi
3. caps	sosyal medya uygulamalarında bir filmden ya da popüler hâle gelen bir videodan alınan bir ekran görüntüsüne veya yine popüler hâle gelen bir fotoğrafa, basit bilgisayar programları yardımıyla kırmızı şerit üzerine komik ve alaycı metin ekleyerek oluşturulan internet ve sosyal medya akımıdır	-	-	-
4. chat	sanal sohbet	sanal sohbet	sanal sohbet	-
5. clickbait	youtube veya internet haber sitelerinde fazla gösterilmeye ulaşmak için yanıltıcı başlık belirleme	-	-	sahte başlık
6. direct	doğrudan, doğrudan doğruya	doğrudan	direkt	-
7. edit	düzen	düzenlemek	düzen	-
8. effect	instagram ve snapchat gibi sosyal medya uygulamalarında fotoğrafları düzenlemek için kullanılan ön yüklü ayarların her biri.	-	filtre	-
9. fake	sahte	-	sahte	-
10. hashtag	sosyal medya uygulamalarında gönderiyi, altına gönderinin ilgili olduğu konularla ilgili olarak #konubaşlığı biçiminde etiketlemek.	-	etiket	-
11. influencer	sosyal medya uygulamalarında çok sayıda takipçiye ulaşan, paylaşımlarıyla çok sayıda etkileşim kurulan, insanların düşüncelerini değiştiren, alım kararlarını etkileyen yeni nesil kanaat önderi.	-	-	yönlendirici, etkileyen, özendirici, özenilen
12. like	sosyal medya uygulamalarında paylaşılan gönderinin ilgili tuş vasıtasıyla aldığı etkileşimin her biri.	-	beğeni	-
13. mention	twitter ve instagram gibi uygulamalarda paylaşımın altına başka bir kullanıcıyı @kullanici_adi şeklinde eklemek ve gönderi hakkında yapılan yorum vb. hakkında eklenen kullanıcıya bildirim gitmesini sağlamak.	-	bahsetmek	-
14. not stonk	sosyal medya uygulamalarında olayların beklendiği gibi gelişmediğini veya hatalı bir karar alındığını anlatmak için kullanılan tabir.	-	-	-
15. Post	facebook, instagram ve twitter gibi uygulamalarda kişinin yüklediği her bir resim ve yazı.	-	gönderi	-
16. screenshot	bilgisayar ya da telefon ekranının basit bir bilgisayar programı yardımıyla kaydedilen fotoğrafı.	ekran resmi	ekran görüntüsü	-

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Konuşma Dilindeki Türkçe Karşılığı	Önerilen Türkçe Karşılığı
17. snap	snapchat uygulamasında paylaşılan her bir gönderi	-	-	fotopaylaşım
18. spam	internet üzerinde reklam amaçlı bir mesajı o mesajı görmek istemeyen çok sayıda insana aynı anda göndermektir.	değersiz	-	gereksiz
19. stalker	sosyal medya uygulamalarında ilgi duyulan kişilerin hesaplarını sahte bir hesap aracılığıyla inceleyen kişi.	-	-	gözlemleyen, gizli takipçi
20. stonk	sosyal medya uygulamalarında olayların beklendiği gibi geliştiğini veya doğru bir karar alındığını anlatmak için kullanılan tabir.	-	-	-
21. story	snapchat, instagram, facebook ve whatsapp gibi sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi.	-	hikâye	-
22. stream	youtube ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında çevrimiçi görüntülü canlı yayın.	akım	canlı yayın, yayın, akış	-
23. streamer	youtube ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında düzenli olarak çevrimiçi görüntülü canlı yayın yapan kişi.	-	yayıncı	-
24. tweet	twitterda en fazla 280 harflik gönderi.	-	-	-
25. vlog	belirli süreler dahilinde video çekerek oluşturulan görüntülü günlük.	-	görüntülü günlük	g-günlük, v-günlük
26. youtuber	youtube üzerinden kişisel hesabıyla düzenli olarak video çeken, yayınlayan ve bundan para kazanmayı amaçlayan kimse.	-	youtube yayıncısı	-

3.1.1.1.2. Türkçede Var Olan Ancak Yeni Anlam Kazanan Basit İsimler

Tablo 2'de dilimizde var olan alıntı kelimeler yer almaktadır. Ancak bu kelimeler sosyal medya ile birlikte kaynak dildeki yeni anlamıyla, sözlük anlamlarının yanında yeni bir anlam kazanarak Türkçede kullanılmaya başlamıştır.

Tablo 2

Türkçede Var Olan Ancak Yeni Anlam Kazanan Basit İsimler

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı
1. aplikasyon	bilgisayar ve akıllı telefonda kullanılan programların her biri	uygulama
2. direkt	doğrudan, doğrudan doğruya	doğrudan, doğrudan doğruya

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı
3. efekt	instagram ve snapchat gibi sosyal medya uygulamalarında fotoğrafları düzenlemek için kullanılan ön yüklü ayarların her biri	radyo ve televizyon yayınlarında, tiyatro oyunlarında veya film seslendirmelerinde, hareketleri izlemesi gereken seslerin doğal kaynakların dışında, optik, mekanik, kimyasal yöntemlerle gerçekleştirilmesi
4. etiket	sosyal medya uygulamalarında gönderilerin altına, başına # işareti koyularak yazılan, gönderinin ilgili olduğu konu başlıklarıdır	bir malın tür, miktar, fiyat vb. nitelikleri veya kitap, defter vb. şeylerin kime ait olduğunu belirtmek için üzerlerine konulan küçük kâğıt
5. fenomen	sosyal medya uygulamalarında çok sayıda takipçiye ulaşan, paylaşımlarıyla çok sayıda etkileşim kurulan kişi	olay
6. filtre	instagram ve snapchat gibi sosyal medya uygulamalarında fotoğrafları düzenlemek için kullanılan ön yüklü ayarların her biri	süzgeç, süzek
7. grup	whatsapp ve facebook gibi sosyal medya uygulamalarında belirlenen kişilerle oluşturulan sohbet odalarının her biri	küme
8. hesap	sosyal medya uygulamalarında kişinin gönderilerini paylaştığı kişisel sayfa	aritmetik
9. hikâye	sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi	bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması
10. kanal	sosyal medya uygulamalarında içerik paylaşan her bir hesap	telefon, telgraf, radyo, televizyon vb. araçlarla iletişimi sağlayan yol, hat
11. platform	sosyal medya uygulamalarının her biri	yüksekçe yer, büyük çaplı tabakaların çarpılması ve bunun sonucunda oluşan hafif eğimlerle nitelenen jeolojik yapı tipi. bir siyaset programında, dayanılan düşünce veya düşüncelerin tümü
12. profil	sosyal medya uygulamalarında kullanıcının paylaştığı tüm gönderilerin ve kişinin kendisiyle ilgili bilinmesine izin verdiği bilgilerin bir arada bulunduğu kişisel internet sayfası	insanın yüzünün yandan görünüşü. bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü
13. sayfa	internet üzerinde yazı, resim, fotoğraf ya da video bulunan ekran görüntülerinin her biri	üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağın iki yüzünden her biri, sahife
14. trol	twitter gibi sosyal medya uygulamalarında tartışma ve kavga başlatmak için insanları kışkırtmaya çalışan kişi	teknelerle suyun dibinde sürüklenerek çekilen, huni biçiminde geniş ağızlı balık ağı
15. viral	sosyal medya uygulamalarında çok hızlı ve beklenmedik şekilde çok beğenilen içerik	virüslerle ilgili

3.1.1.2.Türemiş İsimler

3.1.1.2.1.Türkçede Yeni Türetilen Türemiş İsimler

Türkçeye daha önce giren ancak yapım eki alarak yeni bir anlam kazanan bir tane alıntı türemiş isim tespit edilmiştir.

Tablo 3

Türkçede Yeni Türetilen Türemiş İsimler

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Önerilen Türkçe Karşılığı
1. adminlik	sosyal medya uygulamalarında grupların veya kurum ve kuruluşlara ait hesapları yönetme işi	-	yöneticilik

3.1.1.2.2. Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Türemiş İsimler

Tablo 4'te yer alan isimler ağırlıklı -takipçi hariç- olarak Türkçe kökenlidir. Ancak bu kelimeler anlam genişlemesi yoluyla, sosyal medyada yeni bir anlam kazanarak kullanılmaya başlamıştır.

Tablo 4

Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Türemiş İsimler

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı
1. beğeni	sosyal medya uygulamalarında paylaşılan gönderinin ilgili tuş vasıtasıyla aldığı etkileşimin her biri	güzel veya çirkin yargısını verdiren duygu, zevk
2. durum	sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi	bir şeyin içinde bulunduğu koşulların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet, mevki, pozisyon
3. gönderi	sosyal medyada paylaşılan içeriklerin her biri	bir yerden bir yere özellikle posta ile gönderilen paket, telgraf, mektup vb.
4. görüldü	whatsapp uygulamasında gönderilen mesajın alıcı tarafından okunduğunu (griden maviye döndüğünde mesajı görüldüğü ve okunduğu manasına gelir) belirten ekranda sağ alt köşede gözüken mavi renkli çift tik (onay) işareti	-
5. içerik	youtube vb. sosyal medya uygulamalarında paylaşılan özgün videoların her biri	bir şeyin içinde bulunanların bütünü, muhteva, mazruf
6. paylaşım	uygulamalarda kişinin yüklediği her bir resim ve yazı	paylaşma işi
7. takipçi	sosyal medya uygulamalarında bir kişinin hesabını görüntüleme iznine sahip olan kişilerin her biri	takip eden, izleyen kimse
8. uygulama	bilgisayar ve akıllı telefonda kullanılan programların her biri	uygulamak işi, tatbikat, tatbik, pratik
9. yorum	sosyal medya uygulamalarında gönderilerin altına diğer kullanıcılar tarafından genellikle beğeni belirten kişisel ifadelerin her biri	bir yazının veya bir sözün, anlaşılması güç yönlerini açıklayarak aydınlığa kavuşturma, tefsir

3.1.1.3. Birleşik İsimler

3.1.1.3.1. Türkçeye Yeni Giren Kelimelerle Oluşturulan Birleşik İsimler

Dilimize yeni giren bazı alıntı kelimelerle isim tamlaması ve sıfat tamlaması yapısında yeni birleşik kelimeler oluşturulmuştur.

Tablo 5

Türkçeye Yeni Giren Kelimelerle Oluşturulan Birleşik İsimler

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Önerilen Türkçe Karşılığı
1. dm kutusu (dm: direct message)	whatsapp, facebook ve instagram gibi sosyal medya uygulamalarında gelen özel mesajların gösterildiği alan	-	özel mesaj
2. fake hesap	hayalî bir isim adına açılan sahte sosyal medya hesabı	-	sahte hesap
3. stalk hesap	sosyal medya uygulamalarında ilgi duyulan kişilerin gönderilerini görmek amacıyla kurulan sahte hesap	-	gizli hesap, takip hesabı
4. youtube kanalı	youtube üzerinde yayın yapan her bir bireysel ya da kurumsal kullanıcının videolarının toplu olarak görüntülenebildiği kişisel veya kurumsal hesap profili	-	-

3.1.1.3.2. Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Birleşik İsimler

Dilimizde var olan kelimelerle isim tamlaması ve sıfat tamlaması yapısında yeni kelimeler oluşturulmuştur.

Tablo 6

Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Birleşik İsimler

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı
1. ana sayfa	internet tarayıcısı açıldığında otomatik olarak gösterilen genel ağ sayfası	-
2. durum güncellemesi	sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi	-
3. geri takip	sosyal medya uygulamalarında takip etmeye başlayan kişiyi takip etmeye başlamak	-
4. içerik üretici	youtubeta düzenli olarak çektiği videoları paylaşan kişi	-
5. keşfet	instagram uygulamasında instagramda çok aranan veya çok gösterilen video ve fotoğrafların gösterildiği bölüm	var olduğu bilinmeyen bir şeyi bulmak
6. takip isteği	sosyal uygulamalarında başka bir kullanıcının hesabını görüntülemek için kullanıcıdan izin istemek	-
7. takip listesi	sosyal medya uygulamalarında kullanıcının hesabının görüntülenmesine izin verdiği diğer kullanıcıların toplu olarak gösterildiği liste	-

3.1.2. Fiiller

3.1.2.1. Basit Fiiller

3.1.2.1.1. Türkçeye Yeni Giren Basit Fiiller

Örnek tespit edilememiştir.

3.1.2.1.2. Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Basit Fiiller

Dilimizde var olan aşağıdaki fiiller, sosyal medyada yeni bir anlam kazanarak sözlük anlamlarının dışında farklı bir anlamda kullanılmaya başlanmıştır.

Tablo 7

Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Basit Fiiller

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı
1. at-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında yardımcı fiil işlevi kazanarak kendinden önceki sözcüğe iş, oluş, durum anlamı katar	göndermek, yollamak
2. beğen-	sosyal medya uygulamalarında özel atanmış tuş vasıtasıyla gönderiyle etkileşim kurmak	iyi veya güzel bulmak
3. konuş-	sosyal medya uygulamalarıyla sanal sohbet etmek	bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek

3.1.2.2. Türemiş Fiiller

3.1.2.2.1. Türkçeye Yeni Giren Kelimelerle Türetilen Türemiş Fiiller

Sosyal medya ile Türkçeye giren bazı alıntı kelimelere -lA(n)/-lA(ş) isimden fiil yapım ekleri getirilerek yeni anlamda fiiller türetilmiştir. Bu yeni kelimeler kendi dillerindeki okunuşlarıyla kullanıldıkları için kelimeye gelen ekler, kelimenin Türkçe okunuşuna göre değil alıntı dildeki okunuşlarına göre getirilmektedir.

Tablo 8

Türkçeye Yeni Giren Kelimelerle Türetilen Türemiş Fiiller

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Türkçe Karşılığı	Önerilen Türkçe Karşılığı
1. banla(n)-	1. çevrimiçi oyun oynarken oyun sunucularından yasaklamak 2. sosyal medya uygulamalarında hesap sahibi tarafından profilinin istenmeyen başka bir hesap tarafından görülmesinin yasaklanması/ engelle(n)mek	-	engellemek, yasaklamak	-
2. chatleş-	whatsapp, facebook, messenger ve instagram direct message uygulamalarını kullanarak sohbet etmek	-	yazışmak	-
3. editle-	sosyal medya uygulamalarında bir fotoğrafı ön yüklü ayarları kullanarak düzenlemek	-	düzenlemek	-
4. favla-	instagramda bir gönderiyi ilgili tuşa basarak favori gönderi olarak belirlemek	-	-	-
5. likela-	sosyal medya uygulamalarında özel atanmış tuş vasıtasıyla gönderiyle etkileşim kurmak	-	beğenmek	-
6. retweetle-	twitterda başka bir kullanıcının gönderisini paylaşmak	-	-	-
7. snapleş-	snapchat uygulamasında başka bir kullanıcıyla karşılıklı gönderi oluşturmak	-	yazışmak	-
8. spamla-	sosyal medya uygulamalarında bir gönderinin altına başka bir kullanıcının reklam amacıyla bir mesajı defalarca göndermesidir	-	-	-
9. stalkla-	sosyal medya uygulamalarında ilgi duyulan kişilerin hesaplarını sahte bir hesap aracılığıyla incelemek	-	-	takiplemek
10. trolle-	twitter gibi sosyal medya uygulamalarında tartışma ve kavga başlatmak için insanları kışkırtmaya çalışan saldırgan gönderi paylaşmak	-	-	kandırmak
11. tweetle-	twitterda en fazla 280 harflik gönderi paylaşmak	-	-	-

3.1.2.2.2. Türkçede Var Olan Ancak Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Türemiş Fiiller

Dilimizde var olan gerek Türkçe gerekse alıntı bu fiiller sosyal medyada yeni bir anlam kazanarak sözlük anlamlarının dışında farklı bir anlamda kullanılmaya başlanmıştır**.**

Tablo 9

Dilimizde Var Olan Ancak Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Türemiş Fiiller

İsimden Türeyenler		
Kelimeler	**Sosyal Medyadaki Anlamı**	**Türkçe Sözlükteki Anlamı**
1. engelle(n)-	özellik facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında bir kullanıcının başka bir kullanıcıya hesabının görüntülemesini iznini vermemesi, diğer kullanıcıyı yasaklaması/kullanıcının yasaklanması	bir şeyin gerçekleşmesini veya yapılmasını önlemek
2. etiketle(n)-	sosyal medya uygulamalarında gönderilerin altına gönderinin ilgili olduğu konu başlıklarını # işaretini kullanarak yaz(ıl)mak	satışa çıkarılan mal üzerine etiket koymak
3. paylaş-	sosyal medya uygulamalarında kişinin takipçileriyle etkileşim kurmak için resim veya yazı yüklemesi	benimsemek, onaylamak
4. takipleş-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında kişilerin birbirlerinin hesabını karşılıklı olarak görüntüleme izni vermesi	**-**
Fiilden Türeyenler		
Kelimeler	**Sosyal Medyadaki Anlamı**	**Türkçe Sözlükteki Anlamı**
1. gezin-	internet üzerinde eğlenmek, vakit geçirmek için farklı internet sayfalarını yüklemek, internetteki içerikleri tüketmek	eğlenmek, vakit geçirmek için gezmek, dolaşmak, seyran etmek
2. indir-	kullanmak amacıyla bir bilgisayar dosyasını internetten bilgisayara transfer etmek	yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak
3. yükle-	bir disketten veya internetten bilgisayara ya da bilgisayardan youtube vb. sosyal medya uygulamalarına gerekli dosya, fotoğraf veya videoları aktarmak	bir bilgisayar, disket vb.ne gerekli bilgileri aktarmak

3.1.3. Birleşik Fiiller

3.1.3.1. Türkçeye Yeni Giren Kelimelerle Oluşturulan Birleşik Fiiller

Bu tür fiil soylu kelimeler, alıntı bir kelime ile yardımcı fiil ya da yardımcı fiil gibi kullanılan asıl fiillerle kurulmuştur.

Tablo 10

Türkçeye Yeni Giren Kelimelerle Oluşturulan Birleşik Fiiller

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Türkçe Karşılığı	Önerilen Türkçe Karşılığı
1. cringe ol-	instagram, tik-tok ve youtube gibi sosyal medya uygulamalarında paylaşılan gönderilerin sahipleri yerine utanmak (başkası adına utanmak)	-	-	eseflenmek
2. direct at-	sosyal medya uygulamalarında başka bir kullanıcıya özel mesaj atmak	-	mesaj atmak	-
3. diss at-	karşıdaki insanı eleştirmek, hicvetmek, ayar vermek, bozmak	-	ayar vermek, bozmak	-
4. dm at- (dm: direct message)	sosyal medya uygulamalarında başka bir kullanıcıya özel mesaj atmak	-	mesaj atmak	-
5. dm kutusuna bak- (dm: direct message)	whatsapp, facebook ve instagram gibi sosyal medya uygulamalarında gelen özel mesajların gösterildiği alanı yeni mesajları görüntülemek için kontrol etmek	-	gelen kutusuna bakmak	-
6. dm'den konuş-	whatsapp, facebook messenger ve instagram direct message uygulamalarını kullanarak sohbet etmek	-	mesajlaşmak, yazışmak.	-
7. dm'den mesajlaş- (dm: direct message)	whatsapp, facebook messenger ve instagram direct message uygulamalarını kullanarak sohbet etmek	-	mesajlaşmak, yazışmak	-
8. dm'den sohbet et- (dm: direct message)	whatsapp, facebook messenger ve instagram direct message uygulamalarını kullanarak sohbet etmek	-	mesajlaşmak, yazışmak	-
9. dm'den yaz- (dm: direct message)	whatsapp, facebook ve instagram gibi sosyal medya uygulamalarında başka bir kullanıcıya özel mesaj atmak	-	mesaj atmak	-
10. dm'den yürü- (dm: direct message)	karşı cinsten birine gönlünü kazanmak için özel mesaj göndererek kur yapmak	-	asılmak	-
11. donate at-	twitch ve yotube ve patreon gibi sosyal medya uygulamalarında içerik üreticilerine maddi destek sağlamak, bağış yapmak	-	bağış yapmak	-
12. fake hesap aç-	hayalî bir isim adına sahte bir sosyal medya hesabı oluşturmak	-	sahte hesap açmak	-
13. fav at-	instagramda bir gönderiyi ilgili tuşa basarak favori gönderi olarak belirlemek	-	-	-
14. hesap boostla-	çevrimiçi açık dünya oyunlarında oluşturulan sanal karakterin para karşılığı hızlı seviye atlaması	-	-	-

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Türkçe Karşılığı	Önerilen Türkçe Karşılığı
15. like at-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında özel atanmış tuş vasıtasıyla gönderiyle etkileşim kurmak	-	beğenmek	-
16. mute et-	cep telefonunun bildirim seslerini kapatmak	-	-	sessize almak
17. post at-	sosyal medya uygulamalarında kişinin takipçileriyle etkileşim kurmak için resim veya yazı yüklemesidir	-	gönderi atmak	-
18. post paylaş-	sosyal medya uygulamalarında kişinin takipçileriyle etkileşim kurmak için resim veya yazı yüklemesidir	-	gönderi atmak	-
19. postlara bak-	facebook, instagram ve twitter uygulamalarında diğer kullanıcıların yüklediği paylaşımları incelemek	-	gönderilere bakmak	-
20. random at-	whatsapp gibi sohbet odaklı ya da facebook, instagram ve twitter gibi etkileşim odaklı uygulamalarda yazan kişinin güldüğünü belirtmek için klavyenin tuşlara rastgele basarak yaptığı eylem	-	kahkaha atmak	-
21. reels at-	instagramda 15 saniyelik videolar paylaşmak	-	-	-
22. repost et-	instagrama başkasının gönderisini tekrar paylaşmak	-	-	tekrar paylaşmak
23. retweet yap-	twitterda başka bir kullanıcının gönderisini paylaşmak	-	-	tekrar paylaşmak
24. screenshot al-	bilgisayar ya da telefon ekranının ekranının basit bir bilgisayar programı yardımıyla fotoğrafını kaydetmek	-	ekran görüntüsü almak	-
25. server aç-	çevrimiçi bilgisayar oyunlarında oyun oynayan kişiler arasında çevrimiçi sesli sohbet için bir kullanıcının diğer kullanıcılara davet göndererek çevrimiçi sohbet başlatması	-	sunucu açmak	-
26. snap at-	snapchat uygulamasında bir gönderi oluşturmak	-	gönderi atmak	-
27. snaplere bak-	snapchat uygulamasında başkalarının gönderilerini incelemek- bakmak	-	gönderilere bakmak	-
28. spam at-	facebook, twitter ve instagram gibi sosyal medya uygulamalarında bir gönderinin altına başka bir kullanıcının reklam amacıyla bir mesajı defalarca göndermesidir	-	-	-
29. ss al- **(ss: screenshot)**	bilgisayar ya da telefon ekranının ekranının basit bir bilgisayar programı yardımıyla fotoğrafının kaydedilmesi	-	ekran görüntüsü almak	-

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı	Türkçe Karşılığı	Önerilen Türkçe Karşılığı
30. stalk yap-	facebook ve instagram gibi sosyal medya uygulamalarında ilgi duyulan kişilerin hesaplarını sahte bir hesap aracılığıyla incelemek	-	-	takiplemek
31. story at-	snapchat, instagram, facebook ve whatsapp gibi sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi paylaşmak	-	hikâye atmak	-
32. story izle-	sosyal medya uygulamalarında başkalarının paylaştığı 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderilere bakmak	-	hikâyelere bakmak	-
33. story paylaş-	sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi paylaşmak	-	hikâye paylaşmak	-
34. storylere bak-	sosyal medya uygulamalarında başkalarının paylaştığı 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderilere bakmak	-	hikâyelere bakmak	-
35. streak yap-	snapchat uygulamasında başka bir kullanıcıyla karşılıklı olarak en az 3 gün birer tane gönderi göndererek elde ettikleri ateş simgesidir	-	-	-
36. stream aç-	yotube ve twitch gibi sosyal medya uygulamalarında canlı yayın başlatmak	-	-	-
37. subscribe ol-	yotube ve twitch gibi sosyal medya uygulamalarında başka bir kullanıcının kanalına abone olmak	-	abone olmak	-
38. tweet at-	twitterda en fazla 280 harflik gönderi paylaşmak	-	-	mesaj atmak

3.1.3.2.Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Birleşik Fiiller

Bu tür birleşik fiiller, dilimizde var olan alıntı ve Türkçe isimlerle et-/ol- yardımcı fiilleri ve yardımcı fiil gibi kullanılan at- fiili ile kurulmuştur.

Tablo 11

Anlam Genişlemesi Yoluyla Yeni Anlam Kazanan Birleşik Fiiller

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı
1. abone ol-	youtube üzerinde yayın yapan kanalın yayınlarından haberdar olmak için takip etmeye başlamak	bir şeyi belli bir süre için peşin para ile almayı önceden üstlenmek, sürdürümlenmek
2. aktif ol-	sosyal medya uygulamalarında sık ve düzenli bir şekilde gönderi paylaşmak	**-**

3. durum at-	sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi paylaşmak	**-**
4. fotoğraf at-	sosyal medya uygulamalarında kişisel hesabına fotoğraf yükleyerek takipçilerinin görmesini sağlamak	**-**
5. gönderi at-	sosyal medya uygulamalarında içerik paylaşmak	**-**
6. görüldü at-	whatsapp uygulamasında gönderilen mesajı okumak, mesajın okunduğunu belirten mavi renkli çift tik işaretinin gözükmesine izin vermek ancak mesaja cevap vermemek	**-**
7. hikâye at-	sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi paylaşmak	**-**
8. istek at-	bir kişinin sosyal medya hesabını görüntüleyebilmek için kişiden izin talep etmek	**-**
9. konum at-	whatsapp uygulamasında bulunduğumuz mekânın uydular aracılığıyla belirlenen küresel konumunu başka bir kullanıcıya göndermek	**-**
10. takip et-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında diğer bir kullanıcının hesabını görüntüleme iznine sahip olmak	yetişmek, yakalamak veya bulmak amacıyla birinin arkasından gitmek, izlemek
11. yorum at-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında başka bir kişinin gönderisinin altına kişisel düşünce belirtmek	**-**

3.1.3.3.Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Bu tür fiiller; eski-yeni alıntı isim veya Türkçe isimle, yardımcı fiil gibi kullanılan asıl fiillerle kurulmuştur.

Tablo 12

Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Kelimeler	**Sosyal Medyadaki Anlamı**	**Türkçe Sözlükteki Anlamı**
1. arşive al-	instagramda bir gönderiyi ilgili kısa yol tuşuna basarak kaydetmek	-
2. beğeni al-	facebook instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında yapılan paylaşımların aldığı etkileşim sayısı	-
3. beğeni kas-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında fazla sayıda etkileşim almak için özel çaba göstermek	-
4. boş yap-	belirli bir amacı olmayan sohbet, geyik muhabbeti	-
5. chat yap-	whatsapp, facebook messenger ve instagram direct message uygulamalarını kullanarak sohbet etmek	-
6. durumlara bak-	sosyal medya uygulamalarında başkalarının paylaştığı 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderilere bakmak	-
7. filtre kullan-	sosyal medya uygulamalarında fotoğrafı ön yüklü ayarlar kullanarak düzenlemek	-

Kelimeler	Sosyal Medyadaki Anlamı	Türkçe Sözlükteki Anlamı
8. fotoğraf paylaş-	sosyal medya uygulamalarında kişisel hesabına fotoğraf yükleyerek takipçilerinin görmesini sağlamak	-
9. gt yap- **(gt: geri takip)**	sosyal medya uygulamalarında takip etmeye başlayan kişiyi takip etmeye başlamak	-
10. gönderi kaydet-	sosyal medyada paylaşılan içeriği daha sonra kolay ulaşmak için işaretlemek	-
11. görüntülü konuş-	skype, whatsapp ve facebook gibi sosyal medya uygulamalarında telefonun ön kamerası vasıtasıyla çevrimiçi sohbet etme	-
12. grup kur-	whatsapp ve facebook gibi uygulamalarında belirlenen kişilerle sohbet odaları oluşturmak	-
13. hikâye paylaş-	sosyal medya uygulamalarında 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderi paylaşmak	-
14. hikâyelere bak-	sosyal medya uygulamalarında başkalarının paylaştığı 24 saat sonra otomatik olarak silinecek gönderilere bakmak	-
15. hikâyeyi gizle-	sosyal medya uygulamalarında paylaşılan hikâyeyi belirli kişilerin görmemesi için onlara verilen izni kaldırmak	-
16. keşfete düş-	instagram uygulamasında paylaşılan bir gönderinin çok beğeni alması ve instagramın keşfet bölümünde gösterilmesi	-
17. keşfette dolaş-	instagram uygulamasında çok aranan veya çok beğeni alan videoların gösterildiği bölümdeki gönderilere bakmak	-
18. paylaşım yap-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında kişinin takipçileriyle etkileşim kurmak için resim veya yazı yüklemesidir	-
19. sessize al-	Cep telefonunun bildirim seslerini kapatmak	
20. takipçi kas-	instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında yazdıkları ve paylaştıklarıyla insanları etkilemek için daha fazla insana ulaşmak amacıyla daha fazla takipçiye ulaşma çabasıdır	-
21. yayın yap-	youtube, twitch gibi uygulamalarda çevrimiçi video paylaşmak	-
22. yorum yap-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında başka bir kişinin gönderisinin altına kişisel düşünce belirtmek	-
23. yorum yaz-	facebook, instagram ve twitter gibi sosyal medya uygulamalarında başka bir kişinin gönderisinin altına kişisel düşünce belirtmek	-

4.SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmayla, ilköğretim kademesindeki öğrencilerin sosyal medyada kullandığı Türkçe ve alıntı kelimeler tespit edilmek istenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Alıntılanan tüm kelimelerin kaynak dildeki yazılışlarıyla alıntılanıp kaynak dildeki sesletim özellikleriyle seslendirildiği,
- Tablo 1'de 26 alıntı kelimenin basit isim olarak sosyal medya uygulamaları aracılığıyla gençlerin dil dağarcığına girdiği,

- Tablo 2'de dilimizde hâlihazırda kullanılmakta olan 15 basit isme *Türkçe sözlük*teki anlamları dışında yeni anlamlar kazandırıldığı,
- Tablo 3'te bir alıntı kelimeye Türkçe yapım ekleri getirilerek ondan, bir yeni isim türetildiği,
- Tablo 4'te dilimizde kullanılmakta olan 9 türemiş isme *Türkçe sözlük*teki anlamı dışında yeni anlam kazandırıldığı,
- Tablo 5'te 4 kelimede ise alıntı kelimeyle ismin bir araya getirilerek birleşik isim oluşturulduğu,
- Tablo 6'da Türkçede kullanılmakta olan 7 birleşik isme *Türkçe sözlük*teki anlamları dışında yeni anlamlar kazandırıldığı,
- Tablo 7'de Dilimizde kullanılmakta olan 3 basit fiile *Türkçe sözlük*teki anlamları dışında yeni anlamlar kazandırıldığı,
- Tablo 8'de 11 alıntı kelimeye Türkçe yapım ekleri getirilerek onlardan 11 yeni fiil türetildiği,
- Tablo 9'da bugün dilimizde kullanılmakta olan 7 türemiş fiile *Türkçe sözlük*teki anlamları dışında yeni anlamlar kazandırıldığı,
- Tablo 10'da 38 alıntı kelimeye yardımcı fiil -yardımcı fiil, asıl yardımcı fiil veya yardımcı fiil göreviyle kullanılan asıl fiildir- eklenerek birleşik fiil meydana getirildiği,
- Tablo 11'de Türkçede kullanılmakta olan 11 birleşik fiile anlam genişlemesi yoluyla yeni anlamlar kazandırıldığı,
- Tablo 12'de yardımcı fiil gibi kullanılan asıl fillerle kurulan 23 anlamca kaynaşmış birleşik fiil oluşturulduğu,

- Toplamda 155 kelimenin internet ve sosyal medya uygulamaları aracılığıyla gençlerin dil dağarcığına girdiği ve bu kelimelerin Türkçeleşmeye başladığı tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bulgularla ulaştığımız sonuç; daha önce farklı şekillerle bilişim teknolojileri, internet ve sosyal medyanın Türkçe üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmacıların vardığı sonuçlarla benzerdir. Sosyal medya aracılığıyla Türkçeye birçok alıntı kelime girmiştir. Bu kelimeler, Türkçe karşılığı olmadığından gençler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. "Ayrıca çevrimiçi (internet) dilinin ve sosyal medya uygulamalarında kullanılan dilin İngilizce olması İngilizceden Türkçeye geçen kelimelerin sayısının artmasına ve bu kelimelerin çabuk benimsenmesine neden olmaktadır (Şafak ve Bilginsoy, 2019, s. 136)". Teknolojinin dil üzerindeki tahakkümü, internetin hayatımıza girmesiyle daha da etkisini göstermiştir. "Y ve Z kuşaklarının bir önceki X kuşağına göre teknolojiye daha hızlı uyum sağlaması ve internetin İngilizce ağırlıklı yapısı, gençleri Türkçe yazmaktan kaçınır hâle getirmiştir (Karahisar 2013, s. 80)". Bilimde ve özellikle teknolojide çağdaşlarının önünde olan milletler, dilleri ve kültürleriyle diğer milletlerin dilleri ve kültürlerini etkilemektedirler. Amerikan kültürü, sinemayla 20. yüzyılın başlarında tüm dünya dil ve kültürlerini etkilemiş; günümüzde ise özellikle internetin tüm dünyada çok hızlı bir şekilde yaygınlaşmasıyla da Batı kültürü diğer kültürleri ve dilleri etkilemektedir.

Elde edilen bulgulardan da anlaşılacağı üzere icadından çok kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen sosyal medya dili Türkçeyi hızla etkilemiştir. Sosyal medyanın hızla toplum hayatına girmesi ile çok kısa bir süre içerisinde tablo 1'deki kelimeler alıntılanmış ve tablo 3, 5, 8 ve 10'da görülebileceği gibi alıntılanan kelimelere yapım eki veya yardımcı fiil getirilerek türemiş ve birleşik yapıda yeni kelimeler meydana getirilmiştir. Bu şekilde hızla dilimize yerleşen bu alıntı kelimeler yerine, Türkçe karşılıklar bulma ve bu kelimeleri yeni nesle kabul ettirme şansımız gün geçtikçe azalmaktadır. Bu durum; kuşaklar arası kültür aktarımına sekte

vurmakta ve kuşaklar arası zevkler, beğeniler ve yaşam şekli bakımından kültürel farklılıkları artırmaktadır.

Sonuç olarak; hem dilimizin yabancı dil baskısından korunarak Türk kültürünün gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılabilmesi için hem de gençlerimizin Stanford Ördek Sendromu vb. bilişim çağının psikolojik rahatsızlıklarından korunması için -dilimize özellikle sosyal medya aracılığı ile- alıntılanan kelimelerle ilgili olarak çalışmalar yapılması gerekmektedir. Özellikle ailelerin, çocuklarının bebeklik yaşlarından itibaren sosyal medya ile iletişimlerini kontrol etmeleri ve onların sosyal medyada geçireceği zamanı sınırlandırmaları gerekmektedir. Gün boyu çalıştığı için çocuğuna hak ettiği ilgiyi gösteremeyen anne-babalar rahatça televizyon seyretmek vb. adına bebeklikten itibaren çocuklarına oynamaları için telefonlarını vermekte ve bu nedenle çocuk ailesiyle duygusal bir bağ kurmak yerine mekanik bir aletle bir bağ kurmakta bunun sonucunda da ailenin kültür aktarımı sekteye uğramaktadır. Ayrıca çocuk, sosyal medyada paylaşılan hayatların gerçek olduğu sanısına kapılmakta; ailesindeki rol model bireyler gibi olmak yerine sosyal medyadakiler gibi olmak istemektedir. Çocuk, bu uğurda zaman zaman aile büyüklerine saygısızlık boyutlarını dahi aşar şekilde davranmaya başlamaktadır. Bu nedenle de psikologlar ve sosyologlar, sosyal medyanın kontrolsüz kullanımının ortaya çıkardığı problemler konusunda aileleri bilinçlendirmek için çalışmalar yapmaktadır.

Ayrıca araştırmamız göstermektedir ki computer kelimesi için bilgisayar, refrigerator kelimesi için buzdolabı, laptop için dizüstü bilgisayar kelimesini alıntı kelimeye karşılık olarak bulan TDK'yi başarılı kılan durum, alıntı kelimenin orijinal hâliyle Türkçeye yerleşme fırsatını vermeden Türkçesini önererek ve hatta Türkçe ismiyle birlikte Türkiye'de ürünün satışa sunulmasını sağlamasındadır. Türkçeye yerleşmeye çalışan kelimelere karşılık bulmada zamanında hareket edilmelidir (Balaban, 2015). Ancak zaman zaman TDK kelime karşılığı bulmakta geç kalmakta ve alıntılanan kelime hiçbir Türkçeleştirme çalışmasına tabi tutulmadan alıntılandığı dildeki hâliyle Türkçe sözlüğe eklenmektedir. Örneğin sticker kelimesi Türkçe

sözlüğe Türkçenin dil ve sesletim özelliklerine göre değil de alıntılandığı İngilizcenin yazım ve sesletim özelliklerine göre girmiştir. Son zamanlarda selfie sözcüğü yerine özçekim kelimesini zamanında öneren TDK sayesinde selfie kadar özçekim kelimesi de kullanılmaya başlanmıştır. İlerleyen zamanda selfie ile özçekim arasındaki mücadeleyi hangi kelimenin kazanacağı bize toplumun dil bilinci ve Türkçeyi koruma arzusu hakkında bir fikir verecektir. Son yıllarda kelimeler, dilimize -sosyal medya kullanımına bağlı olarak- ya doğrudan (bio, caps, hashtag) alıntılanmakta ya da alıntı kelimeye Türkçe yapım eki getirilerek veya alıntı kelimeyle basit-birleşik yapıda (banla-, likela-, spamla ve crin ol-, dm at-, fav at-) kelimeler oluşturularak alıntılanmakta; bu şekilde alıntı kelime Türkçeleştirilmeye çalışılmaktadır. Alıntı kelimelere genellikle mastar eki getirilerek yapılan bu tür Türkçeleştirme çabası sosyal medyada yapılan dil yanlışlarının başında gelmektedir (Karahisar, 2013).

Bu konudaki çalışmamız da göstermektedir ki Türkçe karşılık bulunmada geç kalınan her alıntı kelime, yabancı dildeki yazım ve sesletim özellikleriyle dilimize girmektedir. "Terim türetmek oldukça önemli ve uzmanlık isteyen bir meseledir. Bu sebeple terim türetilirken bazı ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Kabadayı, 2006, s. 313)". Bu nedenle sadece dilin kelime türetme yöntemlerine hâkim olmak yeterli değildir. Üretilecek terimin bilim dalıyla ilgili de bilgi sahibi olunması gerekir. Kelimenin tutması ve alıntılanan kelimenin yerini alabilmesi buna bağlıdır. TDK'nin 2019 yılında yaptığı çalıştay ile sosyal medyada sık kullanılan bazı terimlere bulduğu karşılıklar yukarıda bahsettiğimiz dilin kelime türetme becerilene uyduğu hâlde TDK'nin sosyal medya kullanım alışkanlıkları konusundaki bilgi yetersizliği nedeniyle başarısız olmuştur. Örneğin TDK influencer kelimesine deneyimleyici karşılığını önermiş ancak bu öneri yine sosyal medyada alay konusu olmuştur. Bu konuda zaman zaman sosyal medya şirketlerinin uygulamalarını Türkçeye çevirmek için verdikleri gayret, Türkçe adına olumlu bir davranış olmaktadır. Story at- vb. gibi yarısı İngilizce yarısı Türkçe kelimelerin yerine hikâye at- vb. kelimeler dilimize kazandırılmıştır. Ayrıca TDK'nin sosyal medya şirketleri ile ve gençlerle ortak çalışma grupları oluşturarak yapacağı alıntı

kelimelere karşılık bulma veya bu kelimeleri Türkçeleştirme çalışmaları dilimiz üzerindeki yabancı dil baskısını azaltacaktır. TDK'nin yaptığı çalışmalar ancak ve ancak Türk milletinin yüksek bir dil şuuruyla diline sahip çıkmasıyla meyvesini verecektir. Türkçenin ve Türk kültürünün bilişim, internet ve sosyal medya aracılığıyla hız kazanan bu kültür istilasına karşı topyekûn bir birliktelikte korunabileceği fikri dil bilimcilerin üzerinde önemle durduğu yegâne çözüm noktasıdır.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (2017). *Anlambilim: anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi* (2. Baskı). Bilgi Yayınevi.

Alyılmaz, C. (1997). Teknoloji ve dil. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (8), 33-36.

Balaban, A. (2015). Yabancı kelimelere karşılık bulmada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Turkish Studies, 10/8*(Spring), 573-596. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8222

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (27. Baskı). Pegem Akademi.

Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. (S.B. Demir, Çev.), Siyasal Kitabevi. (Eserin orijinali 2012'de yayımlanmıştır).

Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (8. Baskı). Celepler Matbaacılık.

Çoban, İ. (2020). *Türkiye Türkçesindeki "alıntı" sözcükler*. Eğiten Kitap Yayıncılık.

Çoban, İ. (2019). Sosyal medyada kullanılan ödünçlemeler üzerine bir inceleme: Youtube yorumları örneği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, *5*(2), 298-313. https://doi.org/10.31464/jlere.556857

Çoban, İ., & Alyılmaz, C. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçedeki alıntı sözcükler hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 40-68. https://doi.org/10.29000/rumelide.616884

Dursunoğlu H. (2014). Türkiye Türkçesindeki Arapça sözcükler ve bu sözcüklerdeki ses olayları. *Turkish Studies*, *Volume 9/9 Summer 2014*, 145-155. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7028

Ergene, O. (2011). *Türkçe öğretimi üzerine çalışmalar: Türkiye Türkçesindeki çok dilli sözcükler ve Türkçe sözcüklerin alıntı öğelerle birleşme yolları*. DEDAM Yayınları.

Güllüdağ, N. (2012). Yazılı ve görsel basında dil estetiği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, 1*(1), 49-58.

Gliner, J. A., Morgan, G. A., & Lech, N. (2015). *Uygulamada araştırma yöntemleri*. Nobel Yayınevi. (Eserin orijinali 2009'da yayımlanmıştır).

Güvenç, B. (1979). *İnsan ve kültür*. Remzi Kitapevi.

İmer, K., Kocaman, A., & Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Kabadayı, O. (2006). Ağ ortamındaki Türkçeye genel bir bakış. *Türk Dili*, (652), 298-314.

Karahisar, T. (2013). Dijital nesil, dijital iletişim ve dijitalleşen (!) Türkçe. *Online Academic Journal of Information Technology*, *4*(12), 71-83. https://doi.org/10.5824/1309-1581.2013.3.006.x

Küçükali, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı: Atatürk Üniversitesi örneği, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, *7*(13), 531-546.

Öner, M. (2010). Türkçede Fransızca örnekseme ile yaratılan sözler. *Türk Dili*, (708), 483-491.

Şafak, Z., & Bilginsoy, M. (2019). Kırklareli Merkez örnekleminde z kuşağı gençlerinin sosyal medyadaki yeni kelimeleri kullanım alışkanlıkları üzerine nicel bir yaklaşım. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, *2019-Ö*.5, 125-136. https://doi.org/10.29000/rumelide.606082

TDK. *Çevrimiçi sözlük.* https://sozluk.gov.tr/ Erişim tarihi: 25.12.2020.

Tosun, C. (2005), Dil zenginliği, yozlaşma ve Türkçe. J*ournal of Language and Linguistic Studies Vol.1, No.*2, 136-154.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı), Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED SUMMARY

In the present day, the pressure of technology on national culture and language has been increasing with the swift introduction of social media applications such as Facebook, Twitter and Instagram into our social lives. Even though it is not directly the subject of this article, the fact that the Turkish community that has adopted the following hadith as its ideal "Those who fall asleep with a full belly while its neighbor is hungry, is not one of us" takes pictures of every dinner table they eat at and shares them on social media is an indicator of this rapid cultural change. Furthermore, the increase in the number of social media applications causes different generations to use different applications. Facebook, which kicked off the social media revolution, started to become widespread among young people since 2006 and gradually left its place to Instagram since 2012, as the seniors of the family also discovered Facebook.

The aim of this study is to identify and classify Turkish words that enter our language through social media and begin to become Turkish, and Turkish words that gain new meanings due to their use in social media. Within the scope of this general purpose, answers were sought for the following sub-problems:

- How many quote words do primary school 8th grade students use on social media?
- Are the words they use - quoted - written according to the spelling rules of the language in which they are quoted or according to the spelling rules of Turkish?
- How do the words used by the students show in terms of Turkish morphology?.

This qualitative study, in which the words borrowed and given new meanings by eighth grade students of a public school in Balıkesir via the internet and social media, was designed as a case study. Case studies investigate a situation in real life in the current context or environment (Creswell, 2016). The purpose of case studies is to generate in-depth information and perception about one or more situations (Gliner, Morgan & Leech, 2015).

The study was carried out with a total of 102 eighth grade students at a public school in Balıkesir in the 2019 and 2020 academic year. The easily accessible situation sampling method,

one of the purposeful sampling methods, was used in the study. The reason is that the selected students in this secondary school easily accessible and volunteered for the study.

With this research, it was aimed to determine the Turkish and quoted words used by primary school students on social media, and the following results were obtained:

All the words quoted are quoted with their spellings in the source language and voiced with the pronunciation features in the source language. In Table 1, 26 excerpt words entered the language repertoire of young people through social media applications as simple names. In Table 2, new meanings are given to 15 simple names that are currently used in Turkish, other than their dictionary meanings. In Table 3, a new name is derived from it by adding Turkish construction suffixes to a quotation word. In Table 4, the nine derived names used in our language have been given a new meaning other than their Turkish personal meaning. In Table 5, in 4 words, a combined name is created by combining the quote word and the name. In Table 6, new meanings are given to evens compound names used in Turkish, other than their dictionary meanings. In Table 7, three simple verbs used in Turkish have been given new meanings other than their dictionary meanings. In Table 8, 11 new verbs were derived from them by adding Turkish construction suffixes to 11 quoted words. In Table 9, new meanings are given to seven derived verbs that are used in Turkish today, apart from their dictionary meanings. In Table 10, a compound verb is formed by adding an auxiliary verb - auxiliary verb, the main auxiliary verb or the main verb used with the auxiliary verb task - to 38 quoted words. In Table 11, new meanings are given to 11 compound verbs used in Turkish through meaning expansion. In Table 12, 23 compound verbs fused in meaning are formed with the main verbs used as auxiliary verbs. It was determined that a total of 155 words entered the language repertoire of young people through internet and social media applications and these words started to become Turkish.

The results of the curent study are similar to the results of the researchers who previously examined the effects of information technologies, internet and social media on Turkish in

different ways. Many quotations have entered Turkish through social media. These words are used extensively by young people since they do not have a Turkish equivalent. "In addition, the fact that the online (internet) language and the language used in social media applications are English causes an increase in the number of words from English to Turkish and the rapid adoption of these words" (Şafak & Bilginsoy, 2019, p. 136). The domination of technology on language has shown its effect even more with the introduction of the internet in our lives. "The fact that the Y and Z generations adapted to technology faster than the previous X generation and the English-dominated nature of the internet made young people avoid writing in Turkish" (Karahisar 2013, p. 80). Nations that are ahead of their contemporaries in science and especially technology affect the language and cultures of other nations with their languages and cultures. American culture influenced all the languages and cultures of the world in the early 20th century with cinema; Nowadays, especially with the rapid spread of the internet all over the world, Western culture affects other cultures and languages.

YAYIN ETİĞİ BEYANI

Bu makalenin tüm süreçleri derginin baş editörü tarafından yürütülmüştür. Makalenin etik kurul onayı, Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurullarından (oturum tarihi: 27 Temmuz 2020, oturum sayısı 2020-05) alınmıştır. Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI BEYANI

Makalenin planlanmasında birinci yazar, analiz ve yazım aşamasında her yazar eşit katkıda bulunmuştur. Uygulamalar ikinci yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

DESTEK VE TEŞEKKÜR

Araştırmaya katılan 8.sınıf öğrencilerine ve araştırmanın yürütüldüğü devlet okulunun öğretmen ve idarecilerine teşekkürlerimizi sunarız.

ÇATIŞMA BEYANI

Her bir yazar için raporlanan araştırmada, sonuçlarda, yansımalarda ya da belirtilen görüşlerde dolaylı/dolaysız herhangi bir mali çıkar veya bağlantı yoktur. Yazarlara, ilişkili bölümlere, ilişkili kuruluşlara, kişisel ilişkilere veya doğrudan akademik rekabete yönelik ilgili ticari kaynaklar ile diğer finansman kaynakları dâhil olmak üzere herhangi bir yanlılık sorusu doğurabilecek durum yoktur. İlgili araştırma yayınlandıktan sonra yazarların herhangi birinin utanmasına neden olacak, bildirilmeyen herhangi bir düzenleme yoktur.